Cana asobnaha numaru 20 hr.

Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 5. Wilnia, Piatnica 1 Lutaha 1929 h. Hod V (XIII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak: na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej paloscy.

„Nasz Przyjaciel".

Pad hetkim nazowam u kancy letašniaha hodu pačaŭ wychodzić u Wilni polski tydniowik. Spačatku my na jaho nie zwaračwali bolšaj uwahi. My da jaho tolki pryhladalisia, čakajučy, kali jon wyjawić swajo praŭdziwaje abličča. Siahońnia-ž užo dobra wiedajem, čyj heta „przyjaciel".

Dziela taho, što časopiś hetu dawoli šyroka raspaŭsiudžywajuć siarod našaha sialanstwa, my musim jaho pierad hetaj časopišsiu pieraściarahčy.

Redaktaram „N. Przyjaciela" jość ks. T. Makarewič, probašč z Kalwaryi pad Wilniaj. Hety ksiondz wiedamy miž inšym tym, što ŭ minułym hodzie padčas wybaraŭ u polski Sojm i Senat publična ahitawaŭ, pišučy ahitacyjnyja staćci ŭ čornasociennym „Dzienniku Wilenskim". Užo z hetaha možna łohka dahadacca, što heta za časopiś, jaki jejny charaktar i kudy jana imknіecca.

Mnoha taksama nam kaža ab hetaj časopisi i asabliwaja nad joj apieka Arcyb. Jałbžykoŭskaha.

Wychodzić „N. Przyjaciel" za hrošy polskich ksiandzoŭ, ci lepš—za hrošy našaha sialanstwa, wybiranyja henymi ksiandzami i pasyłanyja na hetu časopiś.

Pašyrajuć „N. Przyjaciela" pradusim tyja-ž polskija ksiandzy, jakija całymi sotniami wypisujuć jaho, ahitujuć siarod našaha sialanstwa čytać jaho, zachwalajuć nawat z ambony, a tak-ža pradajuć pa źnižanaj canie jak sami, tak i pry pomačy swaich słuhaŭ.

Ale dawoli wonkawaha apisańnia hetaj časopisi. Zahlaniem u jejny źmiest. Woś-ža tut musim skazać, što „N. Przyjaciel" pastupaje duža chitra i sprytna. Jon piša časta, što staić za katalickuju sprawiadliwaść, za biednych i pakryŭdžanych, za sprawiadliwy ład hramadzka-palityčny, a tak-ža pryznaje prawy nacyjanalnym mienšaściam u Polščy. „N. Przyjaciel" raźbiraje niekatoryja prahramy polskich palityčnych partyjaŭ, jak „Piast" i inš., krytykuje ich i wykazywaje ichnyja razychodžańni z intaresami „ludu kresowego", što znača z intaresami narodaŭ bielaruskaha i litoŭskaha.

Bielarusaŭ časopiś hena nia lubić. Byŭ nawat wypadak warožaha suprać ich wystupleńnia: źmiaščajučy wiedamy zahad Arcyb. Jałbžykoŭskaha što da BChD i „Biel. Krynicy", „N. Przyjaciel" z wialikim zachopleńniem apiswaŭ „słušnaść" uspomnienaha zahadu i našu „niahodnaść".

Ciapier jašče bolš jasna ryśujecca prad nami taja meta, dziela jakoj paklikany da žyćcia t. zw. „Nasz Przyjaciel". Jasna, što paklikany jon na toje, kab pry pomačy štabu polskaha ŭ nas duchawienstwa z Arcyb. Jałbžykoŭskim na čale, prykryŭšysia pawahaj relihii i Boha zdabyć sabie prychilnaść siarod našaha Narodu, wyklikać u im niedawier da bielaruskaj ščyra demakratyčnaj BChD., dy pawoli na bielaruskim ciele budawać polskija wielkapanskija sny — ideały.

Pany i polskaje ŭ nas duchawienstwa, a pradusim heta apošniaje, prajhraŭšy prošłyja wybary ŭ Sojm i Senat, projhryš swoj tłumačyli niepryhatawańniem, kažučy adnačasna, što ŭ budučyni ŭžo hetak nia budzie. Woś-ža ŭsia polskaja rabota hurtujučajasia kala časopisi „N. Przyjaciel" za najbližejšuju metu swaju i maje budučyja wybary, kab — kali da ich dojdzie — pawiaści našych sialan tudy, kudy zachočać pany i polskaje. dy spolščanaje duchawienstwa.

Adnak spadziajomsia, što hetaj niapryhožaj mety „Naszamu Przyjacielu" dasiahnuć u nas nijak nia ŭdasca. Narod naš palityčna dawoli ŭžo daśpieły i z roznymi bałamutnymi i warožymi jamu kirunkami nia pojdzie, bo siańnia ŭžo dobra wiedaje, chto jahony pryjaciel i chto worah.

Narod naš pojdzie za tym, chto jość jamu rodnym i blizkim, chto dobra wiedaje jahonyja patreby, chto nikoli jaho nia zdradzić i chto na abaronu jahonych prawoŭ wystupaje z jasnaj, sprawiadliwaj i ćwiorda ŭstanoŭlenaj prahramaj.

Usio heta prynosić z saboj BChD. i „Bieł. Krynica," ale ničahusieńki zhetul nia maje ŭ sabie „N. Przyjaciel" i tamu budučynia jahonaja ŭ nas nie zajzdrosnaja.

Dziela ŭsiaho hetaha my peŭny, što Bielarusy, jak kataliki, tak i prawasłaŭnyja, daduć družny adpor „Naszamu Przyjacielu", čytajučy i dalej pašyrajučy tolki „Bieł. Krynicu", dy ŭpiswajučysia ŭ swaju rodnuju arhanizacyju — Bielaruskuju Chryścijanskuju Demokracyju (BChD).

Za 1928 hod

(Hladzi Nr. 4 „Bieł. Krynicy")

IV. Ahlad wydawiecki.

U minułych numarach „Bieł. Krynicy" dali my ahlad palityčnaha žyćcia bielaruskaha i zahraničnaha, a tak-ža i ahlad bielaruskaha školnaha žyćcia. U hetym numary pastarajemsia paznajomić našych čytačoŭ z žyćciom bielaruskim u halinie wydawiectwa za minuŭšy 1928 hod.

Bielaruski Narod dziakujučy ciažkim umowam žyćcia palityčnaha i kulturnaha nia mieŭ mahčymaści prajawić i toj wialikaj patrebnaści na knižku, jak bačym u narodaŭ, dzie amal kožny končyŭ prynamsia pačatkowuju školu. Ciapier, kali świedamaść nacyjanalnaja ŭ Bielarusaŭ z kožnym dniom značna ŭzrastaje — pawialičwajecca i patreba duchoŭnaj strawy ŭ rodnaj mowie. Nie małuju rolu ŭ pašyreńni čytańnia adyhrała pieradusim bielaruskaja presa. Jana nia tolki ŭzhadowywała Bielarusaŭ nacyjanalna, ale nawučyła i zaachwociła wiosku da čytańnia. Ciapier, asabliwa moładź bielaruskaja pierażywaje ŭžo hoład na knižku. Hoład u tym sensie, što Bielarus nie zadawalajucca adnej peryjadyčnaj presaj — zacikawiŭsia bielaruskaj knižkaj i hetaj cikawaści ŭ poŭnaj miery zaspakoić nia moža woś dziela jakich pryčyn:

1. Bielaruskija čytačy, žywučy ŭ strašennych materjalnych warunkach, nia majuć mahčymaści *kupić* knižku,

2. Bielaruskija ŭstanowy i paasobnyja fizyčnyja adzinki nia majuć mahčymaści tak-ža materyjalnaj wydawać knižki, asabliwa bolšyja, jak niedastupnyja ŭ canie bielaruskamu sielaninu.

Woś čamu trudna spatkać na świecie horšyja warunki dla wydawiectwa, čymsia ŭ nas na Zach. Bielarusi.

Uradawyja knižnyja wydawiectwy i zapamohi dla Bielarusaŭ nawat na školnyja padručniki nia istnujuć.

Nia hledziačy adnak na ŭsio heta, treba śćwierdzić, što drukarskaja mašyna ŭ Wilni kožny hod uzbahačwaje nas u što-raz nowyja knihi— naš najlepšy dowad kulturnaha rostu narodu. Pawodle našaha štohodniaha zwyčaju, padajom čytačom na ahlad bielaruskaje wydawiectwa ŭ 1928 hodzie ŭ Wilni.

I. Beletrystyka.

1. Jakub Kołas. „Symon Muzyka". Paema. Wyd. T-wa „Pahonia".
2. Jakub Kołas. — „Nowaja Ziamla". Paema. Wyd. haz. „Narod" (2 knižki).
3. *) St. Hrynkiewič. — „Carkwa, Pomsta, Wiaźnica". Apawiadańni. Wyd „Bieł. Krynicy".
4. Taras Hušča. — „Niomnaŭ dar" i inš. Apawiadańni. Wyd. Kleckina.
5. Janka Kupała. — „Na Kućciu". Abrazok u 1 akcie, insceniroŭka M. Ščensnowiča. Wyd. T-wa „Praświeta".
6. Bielaruski Teatr. Sceničnyja twory: Dziadźka Jakub, Michałka, Na wioscy, Piarestaja Krasula. Wyd. Bieł. Wydawieckaha T-wa.
7. Janka Kupała „Adwiečnaja Pieśnia" Wyd. Bieł. Wyd. T-wa.
8. „Ruń wiesnachodu". Zbornik tworaŭ paetaŭ i piśmiennikaŭ Zachodniaj Bielarusi. Wyd. Bieł. Wydawieckaha T-wa.
9. St. Stankiewič. „Z majho wakonca"
10. „Bielaruski deklamatar" sabraŭ S. S. Wyd. Znamiaroŭskaha Ul.
11. Drucki-Padbiareski. „Bajki, humar i satyra". Wyd. Kleckina.
12. Mašara. „Małunki". Zbornik wiersaŭ". Wyd. L. Wojcik.
13. A. K. „Kazki". Wyd. Znamiaroŭskaha.
14. Inicki Uł. „Son Haŭryły". Apaw. wiersam. Wyd. Znamiaroŭskaha.
15. Marka Twen. „Prync i žabrak". Powieść dla junactwa, pierakł. Kraŭcoŭ Makar. Wyd. Kleckina.
16. M. Krapiŭnicki. „Pašylisia ŭ durni" kamedyja ŭ 3-ch dziejach. Wyd. T-wa Bieł. Škoły.
17. M. Krapiŭnicki. „Pa rewizii", kamedyja ŭ 1-ej dziei, i „Modny šlachciuk" — Kahanca, pjesa ŭ 1-ej dziei. Wyd. T-wa Bieł. Škoły.
18. Leŭ Tałstoj. „Ci šmat čaławieku treba ziamli" i inš. apawiadańni. Pierakł. Inickaha.
19. Uł. Karalenko. „Ślapy muzyka". Powieść. Pierakł. Kraŭcoŭ Makar. Wyd. Kleckina.
20. Leŭ Tałstoj. Apawiadańni dla dziaciej. Wyd. Kleckina.
21. Niemirowič-Dančenko. „Stary zamak". Apawiadańnie. Pierakł. B. St. Wyd. „Bielaruskaj Krynicy".
22. Uł. Korolenko. „Sudny dzień" (jom kipur), ukrainskaja kazka. Pierakł. Wiera Hryc. Wyd. Bieł. Wyd. T-wa.

II. Padručniki.

23. Astroŭski R. Arytmetyčny zadačnik č. II. Wyd. Kleckina.
24. Astroŭski R. Arytmetyčny žadačnik (dia wučycialoŭ). Wyd. aŭtara (litahr.).
25. Inž. Nekanda-Trepka. Analityčnaja hieometryja. Kurs VIII kl. himnazii. Wyd. aŭtara (litahraf.).

III. Relihijnyja twory.

26. *) Ks. Dr. J. Rešeć. Z historyi apolohietyki chryścijanskaj". Wyd. „Chryścijanskaj Dumki".
27. *) Dr. M. A. „Boh" filozofičny narys. Wyd. „Chryść. Dumki".

*) Knižki zaznačany zorkaj — drukawalisia łacinskimi literami.

241096

28. *) Prof. Dr. Tarasewič. „Zło i lakarstwa na jaho". Wyd. „Chr. Dumki."

29. *) Ružaniec da Najświaciejšaj Maci Božaj. Pierakł. J. S. Wyd. „Chr. Dumki."

30. *) A. W. „Jak Kaziuk sabraŭsia da spowiedzi". Wyd. „Chr. Dumki".

IV. Roznyja twory.

31 *) Ul. Kazłoŭščyk. „Fizyčnaje wychawańnie ŭ Biełarusaŭ. „Wyd. Bieł. Krynicy".

32. *) A. Stankiewič. „Biełaruskaja mowa ŭ škołach Biełarusi ŭ XVI i XVII wieku". Wyd. Bieł. Radyk. Narod. Partyi.

34. *) Dr. Br. Turonak. „Hygijena ŭzhadawańnia dziciaci". Wyd. „Bieł. Krynicy".

35 S. Paŭłowič. „Ab arhanizacyi biełaruskaj pracoŭnaj škoły". Wyd. Bieł. Wydawieckaha Tawarystwa.

36. S. Paŭłowič. „Pazaškolnaja aświeta i kulturna-aświetnaja praca T-wa Bieł. Škoły". Wyd. Bieł. Wydawieckaha T-wa.

37. A. Łuckiewič. „Za dwadcać piać hadoŭ". Wyd. Bieł. Wydawieckaha T-wa.

38. „Statut Biełaruskaha Kooperatyŭna-Ziemlarobska-Pramysłowaha Banku.

39. Dr. M. Hnatyšak. „Z sučasnaje mastackaje pracy Niamieččyny". Pierakł. A. Bartul. Wyd. Bieł. Wydawieckaha T-wa.

40. Biełaruski Kalendar na 1929 hod. Wyd. Bieł. Wyd. T-wa.

41. Adryŭny Kalendar na 1929 hod. Wyd. Bieł. Wyd. T-wa.

42. Kalendaryk „Chryścijanskaj Dumki" dla biełaruskaj moładzi na 1929 hod. Apracawaŭ i wydaŭ X. P. T.

43. Narodny Kalendar na 1929 h. (Ananimnaje wydawiectwa).

44. Hałkoŭski „Łuham, łuham zielanieńkim". Ramans da słoŭ J. Kupały dla wysokaha hołasu z akampanjamentam fortepjanu.

Kab dać mahčymaść zraŭniać letašniaja wydawiectwa z wydawiectwam raniejšych hadoŭ prywodzim nastupnuju tabličku.

Źmiest knižak	1925 h.	1926h.	1927h.	1928h.
Beletrystyka	Usich razam za hod.	9	22	22
Padručniki		4	4	3
Relihijnyja twory		4	2	5
Roznyja twory		16	26	14
Razam . .	13	33	54	44

Jak bačym, pa liku hod 1927 daŭ na 10 knižak bolš, čymsia hod prošły. Na pieršy pohlad nie adnamu moža pakazacca, što takim čynam letašni ŭradžaj wydawiecki byŭ mienšy. Adnak, kali ŭziać u ruki wydanyja ŭ 1928 hodzie knižki, to bačym, što jany kali krychu mienšyja pa liku, to zatoje značna bolšyja pa abyjmie.

Hetak naprykład u 1928 hodzie spatykajem knižki ŭ formie ŭžo usialakich tomaŭ, jak naprykład: „Nowaja Ziamla" Kołasa, „Ślapy Muzyka" Korolenki, „Prync i Žabrak" Twena i inš. Inakš kažučy 1928 hod akazaŭsia faktyčna najbahaciejšym i heta pawialičeńnie wydawiectwa z kožnym hodam—najbolš wyrazny dowad chutkaha kulturnaha rostu našaha narodu, nia hledziačy na našy wielmi ciažkija ekanamičnyja ŭmowy.

Al. S.

Z hazet.

Čarhowaja chłuśnia „Dziennika Wilensk." ab likwidacyi Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi.

„Dzien. Wil." u Nr. 22 z dn. 26.I. s. h. pad zahałoŭkam: „Pawolnaja likwidacyja Bieł. Chryśc. Demokracyi" padaje woś takija niazhodnyja z praŭdaj wiestki: „List J. E. ks. Arcybiskupa ŭ sprawie zabarony naležańnia da kamunizujučaj Bieł. Chr. Demokracyi wyklikaŭ mocnaje ŭražańnie miž mnohimi siabrami hetaj arhanizacyi. Pawiatowyja sekretaryjaty Bieł. Chr. Demokracyi štodzień atrymliwajuć źwiernutyja siabroŭskija bilety. U praciahu h. m. źwierniena bolš 500 siabroŭskich biletaŭ". Pisakam z „Dzien. Wil." musim tut zdradzić, što paśla arcybiskupskaj zabarony lik siabroŭ partyi B. Ch. D. nia źmienšyŭsia, a pawialičyŭsia(!). U miesiacy studni s. h. niwodzin siabra B.Ch.D. nie admowiŭsia i nie źwiarnuŭ biletu, a naadwarot, prybywajuć zajawy nowa-ŭstupajučych siabroŭ. Musić hetaja mana niekamu patrebnaja!..

Z Biełaruskaha życcia.

Redaktar našaj hazety hram. J. Paźniak ciahniecca sudowymi ŭładami da sudowaj adkaznaści. 28 studnia sioł. h. sudździa śledčy II rewiru na m. Wilniu zaklikaŭ red. Paźniaka ŭ swaju kancelaryju i abjawiŭ, što redaktar abwinawačywajecca z 129 art. K. K. za źmiaščeńnie ŭ „Bieł. Krynicy" № 56 let. h. (skanfiskawany) artykułu pad nazowam „Wyjezd z Prahi p. Šedziwaha".

Sudździa śledčy zabawiazaŭ redaktara Paźniaka padpiskaj ab nia wyježdzie z Wilni.

Lekcyi ŭ Bieł. Stud. Sajuzie. U niadzielu dnia 3-ha lutaha sioł. h. Biełaruski Studenski Sajuz arhanizuje ŭ swaim pamieškańni (wul. św. Hanny 2) dźwie lekcyi. Čytać buduć: 1) hr. A. Łuckiewič — na temu: „Napiewy liry Janki Kupały" i 2) Inž. A. Klimowič — na temu: „Šlacham studenta". Pačatak lekcyjaŭ a hadz. 4-aj pa paŭdni. Uwachod wolny.

„Sacha". Wyjšaŭ pieršy numar za 1929 h. hetaj haspadarčaj časopisi.

„Chryścijanskaja Dumka", časopiś katalickaja. U hetym hodzie wyjšli ŭžo dwa numary „Chr. Dumki".

Wydaleńnie 11 wučniaŭ z Radaškaŭskaj pačatkawaj škoły. Jak pawiedamlaje „Dzien. Wil.", na dniach pa zahadzie Wilenskaha Školnaha Kuratara zwolniena z Radaškoŭskaje biełaruskaje pačatkowaje škoły 11 wučniaŭ niby za toje, što ich hady pierawysili školny wiek.

Ahulny schod i haspadarskaja lekcyja. U niadzielu 10 lutaha s. h. u 6 hadz. wieč. adbudziecca ahulny schod Baranskaha hurtka (Świancianskaha paw.) Bieł. Instyt. Haspad. i Kult. Pierad schodam budzie lekcyja ab haspadarcy.

— U w. Sukniewičach, Smarhonskaj hminy, było zładžana Šutaŭskim hurtkom Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury narodnaje pradstaŭleńnie. Stawili „Boty" i „Źbiantežany Saŭka".

Z Niezaležnaj Litwy.

Ažyŭleńnie litoŭskaha handlu za minuły 1928 hod wyražajecca ŭ tym, što Litwa značna bolš jak daŭniej kupiła i pradała tawaru.

Wialikaja ekskursija z Ameryki ŭ Litwu. Litoŭskija emihranty ŭ Amerycy za prykładam letašnich hadoŭ rychtujucca i sioleta ŭ Litwu. U lipni m. na wialikim parachodzie „Aquitania", na čale z amerykanskim litoŭskim dziejačom Bukštanisam, maje pryjechać až 150 Litoŭcaŭ z Ameryki ŭ Litwu.

Uparadkawańnie prawa. Jak pišuć litoŭskija hazety, pracy nad kodyfikacyjaj prawa pastupajuć napierad. Sioleta maje ŭžo być uparadkawany kodeks cywilny, a pa im niezadoŭha i inšyja.

Uhodki litoŭskich dyplomataŭ. Niekatoryja litoŭskija wydatnyja dyplomaty, jak Šaŭlis, Sawickis, Aukštnolis, Zaunius i Bizauskas, sioleta abchodziać 10 hadoŭ swajej dyplomatyčnaj pracy.

Lik rasparcelawanych dwaroŭ u Litwie. Pawodle aficyjalnych danych, apublikawanych u Koŭnie, ad 1919 h. da nia 31 śniežnia 1928 h., heta znača ŭ praciahu 10 hadoŭ, padzieleny na chutary ŭ Litwie 1799 wiosak ahulnaha abšaru 495580 ha. i rasparcelawana ŭ paw. Šawielskim — 306 dwaroŭ, abšaru 59681 ha, dalej ŭ Paniawiežskim — 276 dwaroŭ, abšaru — 42644 has.; u Taŭroginskim — 225 dwaroŭ, abšaru 25818 ha, u Trockim 217 dwaroŭ, abšaru — 34629 ha.; Kowienskim—203 dwaroŭ, abšaru 35061 ha. i h. d.

Z Polšcy.

Pasiedžańnie Sojmu dnia 28.I. s. h. było cikawa tym, što ŭ Sojm źjawilisia badaj usie ministry. Na paradku dnia byli sprawy: ratyfikacyi (zaćwierdžańnie) prociwajennaha dahawora Kelloga i razhlad prapazycyi pasłoŭ z endeckaha klubu ab wyražeńni niedawieru min. sprawiadliwaści Caru. Prajekt ratyfikacyi dahaworu

ANTON ŁUCKIEWIČ — „ZA DWADCAĆ PIAĆ HADOU", (1903-1928) Wilnia.

Pad hetakim zahałoŭkam u kancy 1928 h. wyjšła brašura p. Ant. Łuckiewiča, u jakoj jon źmiaščaje swaje ŭspaminy ab pracy pieršych biełaruskich palityčnych arhanizacyjaŭ: „Bieł. rewolucyjnaj Hramady" i „Bieł. socyjalistyčnaj Hramady".

Woś-ža dziela taho, što heta brašurka datyča spraŭ biełaruskich majučych wialikaje značeńnie zabirajem ab jej swoj hołas dziela bližejšaha aznajamleńnia z jej našych čytačoŭ, a tak-ža dziela lepšaha wyjašnieńnia niekatorych zdareńniaŭ u našym palityčnym žyćci.

U pradmowie p. A. Ł. zaznačaje miž inšym, što wiedamy polski paŭstaniec Kostuś Kalinoŭski badaj pieršy razhladaje biełaruskaje pytańnie nie jak častku polskaha pytańnia, ale jak susim samastojnaje. Woś-ža na naš pohlad heta nia susim tak. Kostuś Kalinoŭski, praŭda, duža blizka padyšoŭ da biełaruskaha narodu padčas druhoha polskaha paŭstańnia 1863 h., bo nawat wydawaŭ pabiełarusku hazetu „Mužyckaja Praŭda" i asobnyja adozwy da biełaruskaha narodu, ale jak Biełaruś, tak i ahułam usie ziemli byŭšaha Wial. Kn. Litoŭskaha razważaŭ u ramach polskaj dziaržaŭnaści. „Mužyckaj Praŭdy" my pad rukoj nia majem. Zatoje majem cely rad adozwaŭ K. Kalinoŭskaha da biełaruskaha narodu, źmiest jakich až nadta paćwiardžaje naš pohlad na jaho palityčnuju ideolohiju. Dy-j trudna wymahać ad henaha šlachotnaha polskaha paŭstanca, kab jon u toj čas razhladaŭ biełaruskuju sprawu, jak sprawu samastojnuju.

U tej-ža samaj pradmowie p. A. Ł. kaža: „i tolki ŭ 1903 hodzie paŭstaje pieršaja susim samastojnaja biełaruskaja palityčnaja arhanizacyja „Biełaruskaja Rewolucyjnaja Hramada".

Jasnaja reč, što takoje zdareńnie, jak utwareńnie pieršaj biełaruskaj rewolucyjnaj arhanizacyi, musić być ustanoŭlena ściśła što da času. Woś-ža pawodle aŭtara ŭspomnienaj brašurki „Biełaruskaja rewolucyjnaja Hramada" paŭstała ŭ 1903 h. uwosieni ŭ Pieciarburzie. U kancy-ž 1905 h. byŭ sklikany partyjny źjezd hetaj arhanizacyi, jaki pierajmienawaŭ jaje na „Biełaruskuju Socyjalistyčnuju Hramadu". Tymčasam A. Burbis, wydatny siabra B. R. H. hawora niešta inšaje. Kniha „Biełaruś" wydanaja ŭ Miensku 1924h. źmiaščaje wyniatak z pracy A. Burbisa „Karotki ahlad biełaruskaha nacyjanalna-rewolucyjnaha ruchu". U hetaj pracy wyrazna haworycca, što ŭzimku 1902 hodu ŭ Miensku paŭstała „Biełaruskaja Rewolucyjnaja partyja". Dalej toj-ža Burbis hawora, što ŭ tym-ža 1902 hodzie partyja zamianiła nazoŭ na „Biełaruskuju Rewolucyjnuju Hramadu". U tej-ža samaj pracy A. Burbisa haworycca, što „Bieł. Rew. Hramada" pieramianiła swoj nazoŭ na „Biełaruskuju Socyjalistyčnuju Hramadu" u 1903 hodzie.

U tej-ža knizie „Biełaruś" u asobnaj staćci Z. Žyłunowič i U. Ihnatoŭski ŭ swajej historyi Biełarusi 19-ha i pačatku 20-ha stalećcia wydanaj u Miensku 1928 h., što da času paŭstańnia pieršaj biełaruskaj rewolucyjnaj arhanizacyi paćwiardžajuć toje, što napisaŭ Burbis. Takim čynam bačym, što padanyja hady p. A. Łuckiewičam jošć sumniŭnyja i ahułam hetaja sprawa astajecca adkrytaj.

Dla ściśłaha ŭstanaŭleńnia hetych tak ważnych dla nas hadoŭ mnoha moh-by skazać pradusim Wacłaŭ Iwanoŭski, ciapierašni prof. politechniki ŭ Waršawie, a tak-ža Francišak Umiastoŭski, adnyja z pieršych pijoneraŭ tahočasnaha biełaruskaha ruchu.

Dalej, u pradmowie A. Ł. aznačyŭšy hod 1903, jak hod zakładzin B. R. H., charakteryzuje jaje jak arhanizacyju, jakoj było sudžana raspačać ciahły, niasupynny ŭžo palityčny ruch, razbudzić narodnyja hušču i ŭ praciahu 15 hadoŭ dawiaści praz akt 25 sakawika 1918 h. da ździejśnieńnia lozunhu biełaruskich narodawolcaŭ: da zakładzinaŭ biełaruskaje dziaržaŭnaści ŭ składzie Sajuzu Socyjalistyčnych Radawych Respublik". Tut musimo, pradusim adznačyć, što p. A. Ł. mylajecca, kali ćwierdzić, što tolki Hramadzie było sudžana razbudzić biełaruskija narodnyja hušču, bo adnačasna z Hramadoj, a časta nawat pobač z Hramadoj budzili narodnyja biełaruskija hušču asoby i arhanizacyi, jakija apiorli swaju pracu nie na socyjaliźmie, a na narodnaści, chryścijanstwie i ahułam na demokracyi. Ćwierdžańnie-ž p. A. Ł-ča, što henaja pieršaja biełaruskaja rewolucyjnaja arhanizacyja aktam 25 sakawika 1928 h. dawiała da ździejśnieńnia lozunhu biełaruskich narodawolcaŭ u postaci Radawaj Biełarusi, pazwolim sabie ličyć, jak prosty niedahlad aŭtara, bo taki skaz nia zhodny ani z lohikaj, ani z faktami histaryčnymi. Usim wiedama, što Radawuju Biełaruskuju Respubliku stwaryli komunisty, a „Biełaruskaja Socyjalistyčnaja Hramada" i što miž ideałami komunistyčnymi dyktatury proletarjatu i prahramaj i charaktaram henaj daŭniejšaj

Kelloga adasłany ŭ kamisiju. U sprawie wyražeńnia niedawiery min. Caru pieršym pramaŭlaŭ pas. Pačkoŭski (endek), zakidajučy min. Caru pahwałčeńnie asnowaŭ kanstytucyi uwiadzieńniem u žyćcio dekretu Prezydenta ab sudoch suproć woli Sojmu. Paśla pramowy pas. Pačkoŭskaha pramaŭlali pasły z P.P.S., Wyzwaleńnia i „adzinki“. U hałasawańni nad prapazycyjaj niedawieru min. Caru pryjmała ŭdzieł 180 pasłoŭ, a 102 pasły ŭstrymalisia ad hałasawańnia.

Za prapazycyju pała hałasoŭ 84, a praciŭ 96 hał. Takim čynam endeckaja prapazycyja prawalilasia i niedawier min. Caru Sojmam nia wyražany.

Paśla plenarnaha pasiedžańnia Sojmu adbyłosia pasiedžańnie biudžetnaj kamisii, na jakim razhladaŭsia dziaržaŭny biudžet (kaštarys). U hetym biudžetnym preliminaru praduhledžany: wydatki ŭ kruhłaj ličbie 2,600 mil. złotych, a dachod 2,800 mil. złotych.

Pawodle padanaha ŭradam u Sojm biudžetnaha preliminarn na hod 1930, praduhledžywajecca hetki sastaŭ ludziej: 1) uradoŭcaŭ i dziaržaŭnych pracaŭnikoŭ asob 152.885, 2) dziaržaŭnaj palicyi — 31,311, 3) korpus pahraničny — 26,456, 4) wojska — 268. 784; razam — 479,436 asob. Pry hetym treba dadać, što hetaja ličba jość na 4545 asob bolšaj, čym u hetym hodzie. Ličba heta adnak nie dakładnaja, treba da jaje daličyć emerytaŭ, asob u adstaŭcy, udowaŭ i sirot pa dziaržaŭnych funkcyjanarach, dy ŭreščie wajskowych inwalidaŭ, bo ŭsie jany taksama znachodziacca na ŭtrymańni dziaržawy, atrymliwajučy zapamohi z dziaržaŭnaha skarbu. Adnak na hetym jašče nie kaniec. Jość-ža samaŭrady, u jakich pracuje dobry dziesiatak tysiač uradoŭcaŭ i pracaŭnikoŭ, katoryja taksama ŭtrymliwajucca z fondaŭ publičnych, h. zn. padatkaŭ, apłataŭ. Jak bačym, dyk polski dziaržaŭny aparat ličbowa dosyć pawažny.

Sud nad abwinawačanymi ŭ zabojstwie lwoŭskaha škołnaha kuratara Sobinskaha. 28.I-29 h. u Lwowie pačaŭsia paŭtorny praces Ukraincaŭ Wasila Atamančuka i Iw. Wierbickaha, abwinawačanych u zabojstwie Lwoŭskaha škołnaha kuratara. Sprawu hetu razhladaje ciapier Najwyšejšy Sud.

Pieršym Sudom abwinawačanyja byli zasudžany na karu śmierci pawiešańniem, ale wykanańnie sudu było adłožana.

Nowy praces praciahniecca peŭna kala troch tydniaŭ.

Kožny świedamy Biełarus, biaz rožnicy relihijnaj prynaležnaści, wypisywaje, čytaje, pašyraje dy zaachwočwaje inšych da wypisywańnia i čytańnia swajej sialanskaj hazety „Biełaruskaj Krynicy,“ a tak-ža akuratna prysyłaje zajaje hrošy.

Z zahranicy.

U S.S.R.R, jak wiedajem, ułada znajchodzicca ŭ rukach adnaje partyi kamunistyčnaj. Ład tam nie demokratyčny, ale dyktatura proletaryjatu. Parlamant (Sojm i Senat) tam nia istnuje, dziaržaŭnym žyćciom kiruje partyja kamunistyčnaja. U praktyčnym žyćci adnak kirawańnie hramadzkim žyćciom u dziaržawie biaz šyrejšaha ŭčaście narodu jość niemahčymym. Dziela hetaha i kamunisty, choć źjaŭlajucca worahami demokratyčnaha ładu, usiož taki prymušany ŭ niekatoraj halinie da sposabu demokratyčnaha, da wybiralnaści ŭładaŭ. Hety sposab demokratyčny kamunisty prystasoŭwujuć tolki pry twareńni „Sielsawietaŭ“, štoś padobnaje da hminnych Samaŭradaŭ. Woś-ža dziaržaŭnyja ŭłady S.S.R.R., blizu štohod prawodziać wybary ŭ „Sielsawiety“. Wybary henyja adbywajucca nia zusim swabodna, bo partyja kamunistyčnaja, jak panujučaja, robić swoj nacisk, kab prawiaŝci i ŭ „Sielsawiety“ jak najbolš kamunistych. Adnak-ža heta kamunistym nia wielmi ŭdajecca, ab čym paćwiardžajuć ciapierašnija wybary ŭ „Sielsawiety“.

Hazety padajuć, što centralnyja statystyčnyja ŭłady S.S.R.R. apublikawali sprawazdaču ab wynikach apošnich wybaraŭ u „Sielsawiety.“ Z hetaje sprawazdačy dawiedywajemsia, što siarod nowawybranych siabroŭ u „Sielsawiety“ naličwajecca tolki kala 10 proc. kamunistych. Tej-ža statystykaj padrachawana, što ŭ wybarach brała ŭdzieł tolki 55 proc. nasielnictwa.

— Pawodle apošnich wiestak, wiedamy balšawicki pawadyr Trocki budzie radawymi ŭładami wysłany susiom z hranic S.S.R.R. Dačakaŭsia...

Kitaj, jak wiedajem, paśla niekalkihadowaj unutranaj razruchi, pryčynaj čaho było zmahańnie Kitajcaŭ z čužymi kapitalistami, abjadnaŭsia pad adzinym nacyjanalnym uradam. Padčas unutranaj razruchi ŭ Kitai prabawali zrabić swaju „rabotu“ i kamunistyja. U toj čas niekatoryja kitajskija palityčnyja kirunki byccam i złučylisia z kamunistymi, ale wyšejšaj metaj tych Kitajcaŭ byli sprawy nacyjanalnyja. Takim čynam Kitajcy abjadnalisia pad swaim nacyjanalnym ściaham i ciapier u swajej dziaržawie kamunistych nie dalubliwajuć.

T. A. S. pawiedamlaje z Charbina, što niekalki dzion tamu nazad kitajskaja palicyja zrabiła wobyski ŭ pamieškańni Sawieckich „Profsajuzaŭ“, służačych i rabotnikaŭ Uschodnia-Kitajskaj čyhunki. Wobyski trywali ad 10 h. ranicy da 5 h. wieč.

Juhasławija, jak my ŭžo nia raz pisali, składajecca z Serbaŭ, Charwataŭ i Sławencaŭ. Usie apošnija padziei ŭ juhasłaŭskaj dziaržawie paŭstali z nieparazumieńnia hetych troch narodaŭ miž saboju. Pryčynaj hetych nieparazumieńniaŭ było toje što Serby mała ličylisia z Charwatami, a jašče mienš z Sławencami. Treba wiedać, što jak Charwaty, tak i Sławency dobra zarhanizawanyja i ŭmieła baranili ŭ juhasłaŭskim sojmie i pierad biełharodzkim uradam swaje racyjanalnyja sprawy. U apošnija časy pierad dziaržaŭnym pierawarotam karała wiedamy pawadyr słowenskaj narodnaj partyi ks. dr. Korošec byŭ apracawaŭšy dla Juhasławii prajekt kanstytucyi, pawodle jakoj mielisia być spynieny ŭsie nieparazumieńni miž henymi narodami. Adnak musić Serbam heta nie spadabałasia, a karol, zamiest zhadzicca na prapanowu kr. dr. Korošec, rašyŭsia i wykanaŭ dziaržaŭny pierawarot. Ciapier-ža karaleŭskaja ułada prawodzić unutranuju palityku tak, kab asłabić aŭtanomistyčnyja imknieńni Słowencaŭ i Charwataŭ. Hoža tut zaznačyć, što ŭ nowaŭwiedzienym ciapier u Juhasławii karnym kodeksie praduhledžywajecca kara śmierci i za prastupki praciŭ publičnaj biaśpiečnaści.

Ameryka paśla suświetnaj wajny źwiarnuła wialikuju ŭwahu na techniku, prytarnowywajučy jaje da štodziennaha žyćcia jak najšyrej. Zł. Štaty Paŭnočnaj Ameryki ŭ minułym hodzie wyrabili ni mienš, ni bolš, jak 4,357,380 aŭtamabilaŭ. Značycca, kab raździalić hetyja aŭtamabili miž nasielnictwam Zł. Štataŭ, dyk što treci čaławiek dastaŭ-by adzin aŭtamabil, a kab henyja aŭtamabili raździalić miž nasielnictwam Zach. Biełarusi, to kožny čaławiek atrymaŭ-by badaj pa dwa aŭtamabili.

Dyk ničoha dziŭnaha, što ciapier možna kupić u Amerycy užywany aŭtamabil za 50 dal.

U Afhanistanie rewolucyjny ruch, jak padajuć hazety, pačynaje ŭznoŭ škirowywacca da karala Amanullaha. Nasielnictwa Afhanistanu, zbuntawanaje śpiarša suproć karalowych reformaŭ, pabyŭšy krychu pad uładaj nowych rewolucyjnych pawadyroŭ, pačynaje ŭznoŭ prychilacca na bok karala Amanullaha.

U wyniku hetaha miž plemiam Dželalabad i wojskam pawadyra paŭstancaŭ Habibullaha dajšło kala Kabulu da sutyčak. Wojska Habibullaha mieła pry hetym wialikija straty.

Italija. Siudy pryjechali sawieckija ŭčaśniki ratawalnaj ekspedycyi ledakołu „Krasin“: Praf. Samojłowič, lotčyki Čuchoŭski i Sieredniewski. Hości majucca świedčyć pierad italjanskimi ŭładami ab pryčynach niaščasnaha kanca letaśniaha wiesnawoha lotu italjanskaha hien. Nobile na napawietranym karabli „Italija“.

Z Wilni.

„Nowy Šlach“. Pad hetkim zahałoŭkam wyjšaŭ Nr. 1 časopisi ŭ biełaruskaj mowie. Hetuju časopiś pačaŭ wydawać pastar Stef. Bartkiewič. Treba zaznačyć, što časopiś heta nia tolki nie źjaŭlajecca karysnaj dla Biełarusaŭ, ale nawat škodnaj, bo zamiest haić našy nacyjanalnyja i relihijnyja bolki, jašče bolš ich razwohniwaje. Słowam, wydaŭcy „Nowaha Šlachu“ pačali sprawu nie z taho kanca. Tamu pieraścierahajem našych čytačoŭ i ŭsich Biełarusaŭ pierad hetaj nowaj časopiśsiu.

Da hetaj-ža sprawy jašče wierniemsia.

„Biełaruskaj Socyjalistyčnaj Hramadoj“, jak arhanizacyjaj narodnickaj i demokratyčnaj, zachodziać istotnyja rožnicy. Hetuju praŭdu paćwiardžajuć tak-ža Z. Žyłunowič (Ciška Hartny) i prof. U. Ihnatoŭski ŭ uspomnienych pracach. Wiedamym tak-ža jość faktam historyčnym u biełaruskim palityčnym žyćci, što kirunak „Biel. Socyjalist. Hramady“ zaŭsiody byŭ bolš zachodnicki, jak uschodni, a časta nawat wyrazna polonafilski.

Pad kaniec swajej brašurki p. A. Ł. ćwierdzić, što aktu abwieščańnia niezaležnaści Biełarusi 25. III. 1918 h., dakanali wyklučna socyjalisty (hramadaŭcy). Skaz hety A. Ł. takža źjaŭlajecca wynikam chiba tolki jahonaj niaŭwahi, bo, jak my wiedajem, byŭ tam i p. Janka Stankiewič (brašurka, bač. 44, „Biełaruski Zwon“ 1921 h. Nr. 18), jakoha padazrawać u socyjalizmie chiba nichto nia budzie. Na ŭsiebiełaruskim Źjezdzie mnoha było i siabroŭ B. Ch. D., jak učaśnikaŭ Źjezdu i jak wybirańnikaŭ Rady Respubliki, katoraja paśla abwieściła niezaležnaść Biełarusi. Pad kaniec swajej brašurki p. A. Ł. śćwiardžaje, što ŭ 1925 h. u Zachodniaj Biełarusi stwaryłasia nowaja arhanizacyja „Biełaruskaja Sialanska-Rabotnickaja Hramada“ — „pieraniaŭšaja hałoŭnyja idei i lozunhi staroje Biełaruskaje Socyjalistyčnaje Hramady“. Woś-ža pazwolim sabie zapytacca, što łučyć henuju staruju Hramadu stajaŭšuju za demokratyčny palityčny-hramadzki ład, zbudawany na asnowie roŭnaha, tajnaha, praparcyjanalnaha i h. d. hałasawańnia, z Hramadoj nowaj, załožanaj u 1925 h., jakoj 2-hi parahraf prahramy imkniecca da Biełaruskaj respubliki pad uładaj sialan i rabotnikaŭ?

Apracz hetych ważniejšych mamentaŭ, majučych hramadzkaje značeńnie, i apracz miajscoŭ nie pazbaŭlenych humaru, jak kantuzija aŭtara 17 kastryčnika 1905 h. „ u štaninu“, jak palicyja aŭtara ławiła i zławić nie mahła, bo spužałasia samawara(!), apracz troški niaskromnaha samachwalstwa ŭ wyražeńniach: „ja“, „nas dwojha“ „my z Iwanam“ i inš., — adznačyć pry kancy musim i niekatoryja, na pohlad, drobiazi, jakija adnak majuć swajo značeńnie. I tak p. A. Ł. u swajej brašurcy ćwierdzić, što padčas jaho bytnaści ŭ Wilni 1906 h. zakwatarawaŭsia jon pad čužym imiem i proźwiščam, jak Henryk Bukowiecki, tymčasam A. Burbis u wyšej uspomnienaj nami swajej pracy piša, što H. Buchawiecki (Pilip) jość toj-ža A. Burbis. Jasna, što heta drobiaź, adnak ważnaja, i treba było-b wyjaśnić, chto sapraŭdy byŭ Buchawiecki, inakš Bukowiecki. Dalej p. A. Ł. zajaŭlaje, što pačynalnikam pieršaj lehalnaj biełaruskaj hazety „Naša Dola“ byŭ św. pamiaci Iwan Łuckiewič, tymčasam Fr. Umiastoŭski u hazecie „Biełaruś“ (Miensk, 1919, Nr. 47-48) ćwierdzić, što hetym pačynalnikam jak-raz byŭ jon, — Fr. Umiastoŭski. Sprawa heta za nadta pawažnaja, kab možna było apioršysia tolki na hałasłoŭnych ćwierdžańniach zacikaŭlenych asob spynicca: patrebnym jość tut hruntoŭnaje wyjaśnieńnie. P. A. Ł. źmiaščaje fotohrafiju św. pamiaci Iwana Łuckewiča, siabie i p. A. Ułasawa i zawie ich „kiraŭničaj trojkaj „Našaj Niwy“ u 1910 h.“ Tymčasam historyčnym jość faktam, što ŭ hetym časie ŭ hazecie „Naša Niwa“ prymaŭ učaście, nia mienšaje jak braty Łuckiewičyi, Wacłaŭ Łastoŭski.

Susim niapryjemnaj urešcie jość napaściaj p. A. Ł-a na šyroka wiedamaha i zasłužanaha pierad biełaruskim narodam taho-ž W. Łastoŭskaha, znachodziačahasia ciapier u Miensku ŭ Akademii Nawuk, a jakoha imia p. A. Ł. u swajej brašury panižaje, ćwierdziačy, što jon, Łastoŭski, adyhraŭ u biełaruskim adradženskim ruchu „nia wielmi pryhožuju rolu“, bo jon, jak kaža p. A. Ł, marnawaŭ swaje siły na „niaŭdziačnuju rolu twarca klerykalna-konserwatyŭnaje partyi“. Tut hoža zaŭważyć, što kali W. Łastoŭski i sapraŭdy marnawaŭ swaje siły na twareńnie niejkaj niepatrebnaj partyi, dyk śmiejem adznačyć, što heta praca Łastoŭskaha chiba nia była bolš škodnaj i niepatrebnaj, jak twareńnie p. A. Łuckiewičam łučnaści biełaruskich dziejačaŭ u Wilni z wiedamym hien. Bułak-Bałachowičam („Sialanskaja Niwa“, 1927 h. Nr. 41).

Na zakančeńnie musim adznačyć, što ŭsia henaja brašura p. A. Ł. maje supiarečnaści, pazbaŭlena biezstaronnaści i duža bałamutnaja. Słowam, dadatnich staron jana maje wielmi mała.

Apisańnie pieršaj biełaruskaj palityčnaj rewolucyjnaj arhanizacyi dajuć nam Z. Žyłunowič i prof. Ihnatoŭski bolš šyroka i bolš biezstaronna.

p-k.

Wypisywajcie, čytajcie i pašyrajcie swaju sialanskuju hazetu „Biel. Krynicu“!

DA NAS PIŠUĆ.

BRATY, APAMIATUJCIESIA!

Waŭkawyščyna. U apošnija časy ŭ našaj staroncy dziejucca takija rečy, što trudna pawieryć. — Brat, brata zabiwaje i to biez žadnaj pryčyny. Tak napr. apošni wypadak byŭ u wioscy Dulaŭcoch, Ciareškaŭskaj hminy, hdzie Kaladami zabili na wiečaryncy dziaciuka Maroza z w. Hanasaŭcy. Raniej uznoŭ u wioscy Siadziejkach zabili dziaciuka z wioski Milkaŭcy. I takich wypadkaŭ u Waŭkawyskim pawiecie naličajuć užo až 14! Jasna, što winawata hetamu sama moładź, bo zamiest taho, kab zaniacca čym lepšym, dyk pjanstwujuć i bjuć adzin druhoha. — Heta jošć ciemnata i ździčełaść!

Braty darahija! Para ŭžo apamiatacca, para ŭziacca za rabotu kulturna-aświetnuju, haspadarčuju. A kab rabota heta jšła šparčej, treba wypiswać i čytać dobryja hazety, napr. „Biełaruskuju Krynicu“, u katoraj jošć zaŭsiody mnoha dobrych dumak i rad dla ŭzmacawańnia siabie i dla ahulnaha dabra; treba załažyć hurtok Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, a pry im biblijateku, čytalniu, dy ładzić spektakli.

Daj Boža, kab hetyja dumki znajšli ŭ jak najchutčejšym časie najšyrejšaje padtrymańnie!

Małady Dub.

KULTURNAJA PRACA.

W. Niachwiedy, Wialejskaha paw. Moładź našaj wioski na Nowy Hod ładziła spektakl. Adyhrali sceničny twor „Modny Šlachciuk“ Zaŝłuhoŭwajuć na ŭwahu Jazep Drahun i Hanusia Tumaš. Ahułam kažučy artysty—amatary swaje roli wykanali zdawalniajuča. Dachod wyručany z wiečaryny pajšoŭ na mety kulturna-praświetnyja.

J. Bulba.

ŽYWIE RODNAJA PIEŚNIA.

Baradzieničy. Brasłaŭskaha paw. Pieśnia biełaruskaja ŭ nas zdabyła wialikuju pašanu. Da pašany jaje ŭ nas nia mała zaachwociŭ našych ludcoŭ byŭšy ŭ nas probašč ks. Šutowič. Jon sam, jak muzykalny čaławiek, nia mała nad pieśniaj u nas pałažyŭ pracy. Płady jaho pracy wialikija. Nie zważajučy na toje, što pašla wyjezdu ad nas ks. Šutowiča, sučasny naš probašč ks. Mažejka wykinyŭ pieśniu biełaruskuju z kaścioła, z serca wučniaŭ i našaj moładzi pieśniu biełaruskuju wyrwać chiba nichto nia zmoža. Moładź u wioskach sabraŭšysia ŭ adnu chatu piaje biełaruskija pieśni, relihijnyja i narodnyja.

Ćeść Tabie za heta darahaja biełaruskaja Moładź! Charyton Kutarha.

CHOĆ Z TRUDOM, ALE DOBRAJE DZIEŁA PAČALI.

Haradzišča. Baranawickaha paw. U nas zarhanizawaŭsia hurtok Biel. Inst. Hasp. i Kult. Zarhanizawaŭšajasia moładź pačała bracca i da kulturnaj pracy. Choć z wialikim trudom, moładź zarhanizawała wiečarynu, na jakuju wywučylisia dwa sceničnyja twory: „Boty“ i „Mikitaŭ Łapać“ i adyhrali ich u Kaladnyja światy. Artysty—amatary: H. Zieniewič, A. Klimka, I. Bubienčyk, M. Zieniewič, M. Chodar, A. Zieniewič, H. Chwajnickaja, Janka i Jazep Saroki, — choć jašče pieršy raz byli na scenie, roli swaje wykanali zdawalniajuča. Pašla sceničnych tworaŭ byli deklamacyi i pjajalisia pryhožyja biełaruskija pieśni. Hladzielniki byli wielmi zdawoleny. Nawat i sołtys, katory pierad spektaklam byŭ paciŭnikam hetaha, byŭ zadawolnieny i chwaliŭ, što heta dobra.

Maładybačka.

BIEŁARUSKAJA PRACA NIA SPYNIAJECCA

Žodziški. Wialejskaha paw. Mnohija dumajuć, što ŭ našych Žodziškach zamiraje biełaruskaja aktyŭnaść. Hruba jany mylajucca, bo biełaruskaja praca ŭ nas nia to što nia spyniajecca, ale jšče bolš pašyrajecca. Adbywajucca spektakli, pašyrajecca jšče bolš rodnaja hazeta „B-Krynica“.

Biełaruskaść takim čynam nabiraje što raz bolšaj siły. Usie hetyja Arcybiskupskija zabarony i Droničawy ździeki aktyŭnaści biełaruskaj u nas nie asłablajuć, ale naadwarot, uzmacniajuć.

L. Dubok.

ŽYĆCIO NAŠAJ WIOSKI.

Girbianiaty. Wałožynskaha paw. Wišniaŭskaj hm. Chacieŭ-by ja pachwalicca swajej wioskaj, dy niama čym. Śpiać usie, nawat nie pačuješ žadnai hutarki,

A čamu? A woś:, narod nawat moładź—ciomnaja, nikoli nia čytaje knih i hazet, a zaŭsiody zajmajecca niejkaj „čapuchoj“, jak napr, kartami, prazmiernymi tancami i h. d.

Kali woźmieš jakuju biełaruskuju hazetu, dyk zaŭsiody znajdzieš napisanaje, što takaja i takaja wioska maje założany hurtok Bieł. Inst. Hasp. i Kult., časta ładzić pradstaŭleńni — wiečaryny, maje biblateku swaju i inš. nawučnyja dy karysnyja rečy. A naša wioska jašče ničoha dobraha nie rabiła.

Hramadzianie, pakińcie narešcie spać! Para ŭžo uziacca za pracu! J. B.

RAZBUDZILISIA.

w. Świrydawičy, Smarhonskaj hminy. Na skolki ja pomniu, jašče nirazu nia pisałasia ŭ našaj darahoj „Krynicy“ ab našaj wioscy. Mnoha było ab čym pisać, dy ŭsio ściahiwaŭ niejak na dalej. Ale siańnia nie mahu ŭžo ŭstrymacca i mušu čyrknuć ab tutejšych padziejach. Naša wioska pačynaje budzicca sa snu. 13 studnia s. h. naša moładź arhanizawała biełaruskuju wiečarynu. Na pieršy raz byli pastaŭleny: „Čort i Baba“ dy „Žbiantežany Saŭka“. Ludziej było wielmi mnoha, što świedčyć ab ichnym zacikaŭleńni biełaruskaj scenaj. Haloŭnuju zasłuhu nad prabudžeńniem našaj moładzi da świadomaha žyćcia maje b. wučycielka Maryja Jančukowičanka, dy takija asoby, jak Janka Karabka, J. Kulicki, dźwie siastry Jančukowičanki, M. Fiedarowič, Asipoŭski i h. d. Hetyja dy inšyja asoby zarhanizawali ciapier i u nas ułasny Hurtok Biełaruskaha Inst. Hasp. i Kult. dy padali da cačwierdžańnia pawiat. Starastu. Čakaj m adkazu. Nastupnaje pradstaŭleńnie, u prahramu jakoha ŭwojdzić „Ptuška ščaścia“ i „Paslaniec“, budziem stawić na zapusty, tak-ža budziem prasić inž. Klimowiča pracytać nam ziemlarobskuju lekcyju.

Jak u mnohich wioskach, tak i ŭ nas znaślisia wyradki, tak zwanyja „sałamiannyja palaki“, jakija pad, kiraŭnictwam našaha wučyciela-palaka Paranskaha, pačynajuć nam rabić pieraškody. Hety wučyciel załažyŭ tut „Koło młodzieży“ i dumaje što niebudź taksama rabić. Niawiedama, jak heta ŭdasca, bo wučyciel hety nie adpawiednyj wiaści wiaskowuju moładź ŭ niečaha światlejšaha: usie nawokał tut znajuć jaho jak praźmiernaha pakłońnika „Šklannoha boha“. A wam, maładyja, što zaślieplena jdzicio za hetym wučycielem, radžu wiarnucca i pryłučycca ŭ rady tych swaich kalehaŭ, što družna i biazstrašna jdu padymać ad ciemry našuju Baćkaŭščynu-Biełaruś: stańciesia i wy siabrami Świrydaŭskaha Hurtka Bieł. Inst. Hasp. i Kultury.

Znajomy.

Ab haspadarcy.

Chleŭny hnoj uzimku.

Nie adnamu ŭžo moža i abrydziła słuchać dy čytać ab takich rečach, jak hnoj, hnajeńnie i h. d. Ale trudnaja rada. Jošć takija ludzi, kaho hetyja pytańni nia cikawiać — jany hetaha adziełu susiom i nia čytajuć, — ale jošć nia mała i takich, kamu takija pytańni „tolki padaj“ i dla hetych apošnich pišucca nastupnyja radki.

Na adno tolki pytańnie chaču tut adkazać: jak abchadzicca z hnojem uzimku?

Pieradusim u chlawie. Wiedama ŭsim, jakaja sioleta halita na padścilku. Ale ścialić treba, bo biaz hetaha hnoj nie pierapreje i nia budzie karysnym. Kali niama sałomy,—ścialić mocham, torfam, kalučkami z lesu, chwajowymi łapkami i h. d., u najhoršym wypadku nawat choć-by pierasypać piaskom.

Nabraŭšysia ŭ chlawie hnoj čas ad času wykidajuć na dzialnik, abo jšče kudy. Niama ŭ hetym jašče ničoha drennaha. Usio zaleža ad taho, jak hety hnoj pašla składajecca. Składać-ža jaho treba roŭna i dobra ŭtoptywać. Kali-b nia było miesca na dzialniku, składać wykinuty z chlawa hnoj treba ŭ takim miejscy, kudy najmienš świecić sonca: na paŭnočnym baku niejkaha haspadarskaha budynku, pamiž dreŭ i h. d. Na wierch takoha kapca hnoju złožanaha mima dzialnika dobra bywaje dać płast ziamli, a ŭwokał abwiašci mały raŭčuk, kab wada nie mahła hnoj padpłaŭlać i wypałaskiwać stul lohka raspuskalnyja žywiny. Paŭtaraju: nielha pakidać wykidanaha hnoju ŭ kučach biaz ładu i składu, a treba jaho składać u roŭnyja kapcy dy dobra ŭtoptywać. Čym raŭniejšaja pawierchnia takoha kapca, tym heta pawierchnia sutyčnaści hnoju z pawietram jošć mienšaj i tym mienšaje bywaje wypareńnie z hnoju karmowych sučastak.

Zimowaja para bywaje dobraj nia raz i dziela taho, kab wywieści hnoj na pole, uletku niedastupnaje. Składać hnoj u takim wypadku treba taksama, jak i kala chlawa pad adkrytym niebam. Miejsca treba wybrać na danym poli najwyšejšaje, kab ściakajučaja wada nie mahła hnoj wypałaskiwać.

Hrunt, na jakim składajecca hnoj, ci to kala chlawa, ci na poli, musić być nieprapusknym (ciažkim: hlina, hlej). Kali ž by hrunt byŭ lohki, dyk pierš, čym składać hnoj, treba pałažyć tudy płast hliny, dobra jaho ŭbić i tady tolki składać hnoj.

Wywožany ŭzimku hnoj najlepš składać u nazwanyja „kapcy“. Tam-ža, hdzie śniehu abo susim niama, abo trochi i jošć, ale niama niebiaśpieki spławu (raŭnina), tam možna wywožany hnoj zrazu rastrasać. Najhorš-by zrabiŭ toj, chto wywažany ŭzimku hnoj składaŭ-by ŭ mienšyja kučki, z katorych pašla rastrasaŭ-by, jak heta robicca ŭletku.

Pry marozie wywozić hnoj na pole i naahuł niešta z hnojem rabić bywaje najlepš: najmienšyja bywajuć straty wyparywańnia hnojnaha azotu ŭ akružajučaje pawietra.

Inž. Ad. Klimovič.

HASPADARSKIJA PARADY.

Pytańni:

Nr. 4. Sioleta ŭ nas, jak zrešta i ŭsiudy, — wialiki niedastatak kormu dla žywioły: siena nie ŭradziła, a karmowych raścin i miašanak u nas jašče tak jak i nia znajuć. Dyk paradźcie, kali łaska, jakija karmowyja (dla karoŭ asabliwa) raściny ŭ nas buduć dobrymi i jak z imi abchodzicca? K. L. z L.

Nr. 5. Maładaja karowa maja mieła anahdaj bliźniat: dźwie ciałušački. Cialaty duža pieknyja i matka taksama z dobraj hadoŭli. Dziela hetaha chacieŭ-by i hetyja dwoje cialat puścić na plem. Ci budzie heta dobra? W. W. z K.

Adkazy:

Nr. 4. KARMOWYJA TRAWY I MIAŠANKI.

K. L—u z L. Sioletni hod nie adnaho pierakanaŭ užo ab tym, jak ważnym u hadaŭlanaj haspadarcy jošć siejeńnie ŭspamahaŭčych karmowych raścinaŭ. Kali-b heta nawuka pryšła da nas raniej, dyk śmieła možna skazać, što niastačy kormu sioleta tak jak i nia było-b. Chaj-ža budzie heta dobraj nawukaj na budučyniu!

Z karmowych raścin dla karoŭ u pieršuju čarhu treba ŭspomnić ab seradeli, ab jakoj była mowa ŭ apošnim numary „Bieł. Krynicy“. Da skazanaha tam dadać warta jašče toje, što seradelu, siejenuju wiasnoj u žyta abo i ŭ jačmień, nia treba sieić za rana: u žyta ŭsiawajuć seradelu až tady, kali žyta bywaje ŭžo ŭ ściabli (pierad wypływańniem), a ŭ jačmień tady, kali bywaje ŭžo jon kala 15 cm. (paŭtara dałania) wysoki.

Na ranny wiesnawy korm — užo ŭ mai miesiacy— najlepšym amal budzie miašanka piaščanaj wyki (vicia villosa) z azimym žytam. Dobraj heta miašanka jošć i dzieza taho, što skasiŭšy jaje wiasnoj možna zusim dobra jašče ŭžyć toje-ž pole pad bulbu. Dziela hetaha radziać siejć miašanku žyta z wykaj usiudy na ŭzaranym žytnim aržyščy, hdzie na druhi hod maje pryjšci bulba. Siaŭba prawodzicca hetak: aržyšča ŭzarecca, pryhnoicca 3.—q (=18 pudami) superfosfatu, prybaranujecca i zasieicca spačatku adna tolki wyka. Žyta ŭsiawajecca až za dwa tydni. Wyki i žyta dajecca na 1 ha pa 70 klh. (pa 4 pudy).

Nr. 5. CIALATY NA PLEM.

W. W—u z K. Kali karowa-matka sapraŭdy z dobraj hadaŭlanaj linii (hałoŭnaje pa byku), dy cialaty dobra raźwityja i zdarowyja, dyk možna ich puścić i na plem. Ale tolki „možna“, bo asabliwym ščaściem hetaha rachawać nielha. Kali-ž-by z bliźniat adno było ciałušačka, a druhoje byčok, dyk ciałušačku puskać u plem stanoŭča nia radžu: najčaściej astajecca jałaŭkaj.

Inž. A. K.

Usiačyna.

Znaje 79 mowaŭ. Niamieckija hazety danosiać što hetakim jazykawiedam źjaŭlajeca Šultajs, praf. adnaje himnazii ŭ Berlinie. Jon susim dobra władaje ŭsimi eŭrapejskimi mowami, niekalki azijackimi, a taksama i afrykanskimi.

Rumynija pad śnieham. Śnieżnyja zawiei zasypali Rumyniju. Čyhunkawaja komunikacyja pierarwana.

Ciahnikowaja katastrofa ŭ Wuharščynie. Kala Turnu-Magurele, dziakujučy śnieżnym zawiejam sustrelisia dwa ciahniki i raźbilisia. Wynikam hetaha było 40 zabitych pasažyraŭ.

150 žonak. Hazety pawiedamlajuć, što niejki kamunisty Šwarc, u Rasiei, za wosiem hadoŭ zdoleŭ 150 razoŭ ažanicca i raźwieścisia. Jon hwałtam, hroziačy aryštami, zmušaŭ dziaŭčat z wyžšaj sfery i bahatych wychodzić za jaho zamuž. Pierajažđžaŭ takim čynam z adnaho miesta ŭ inšaje i žaniŭsia, biaručy ŭ pasah hrošy i darahija rečy. Dajšło da taho, što Šwarc u adzin dzień wiančaŭsia pa 6 razoŭ cywilnym šlubam. Adnak ułady sawieckija ŭrešcie spynili raspustu raźźwiarełaha kamunistaha i paciahnuli jaho da sudowaje adkaznaści.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.